

Spis treści

Wstęp, czyli to, czego autor właściwie nie chciał pisać.....	17
Kraj w środku Europy	19
O czasach najstarszych.....	21
Pierwsi ludzie na terytorium Czech • „Łowcy mamutów” • Neolityczne nowinki • Epoka brązu • Epoka żelaza • Celtowie • Germanie i Rzymianie	
Przychodzą Słowianie.....	26
Mit o praojcu Czechu • Przyjście Słowian • Awarowie • Państwo Samona • Bitwa pod Wogastisburgiem • Zmiany w społeczeństwie słowiańskim w VIII wieku • Upadek państwa Awarów	
Wielkie Morawy	29
Pierwsze księstwa słowiańskie w Europie Środkowej • Pojawia się chrześcijaństwo • Mojmir i Pribina • Misja Cyryla i Metodego • „Złodzieje owieczek” • Sukces w Rzymie • Tron obejmuje Świętopełk • Metody uwięziony przez biskupów frankońskich • Powrót Metodego • Śmierć Metodego i wygnanie jego uczniów • Mojmir II następcą Świętopełka • Najazdy węgierskie i upadek Wielkich Moraw	
Awans Czech.....	40
Czechy usamodzielniają się • Podział Czech na plemiona, dynastia Przemyślidów • Święty Wacław • Śmierć świętego Wacława i jego kult • Bolesław I Śrogi • Bitwa na Lechowym Polu • System grodowy • Ślub Dobrawy i Mieszka • Bolesław II Pobożny i założenie biskupstwa w Pradze • Biskup Wojciech • Wymordowanie Sławnikowiców • Emigracja i śmierć biskupa Wojciecha	
XI wiek: kryzys i nowe perspektywy	50
Zmiany w Europie Środkowej w czasach ok. roku 1000 • Kryzys państwa czeskiego po śmierci Bolesława II • Walki o tron • Ponowna stabilizacja Czech zasługą księcia Oldrzychy	

• Powstanie klasztoru w Sázavie • Rządy Brzetysława I • Najazd na Gniezno w 1038 roku • Statuty Brzetysława • Książę Spycigniew i „wygnanie Niemców” • Wratysław I, pierwszy czeski król • Konflikt Wratysława z bratem Jaromirem i odnowienie biskupstwa w Ołomuńcu	
XII wiek: coraz bliżej Europy	58
Utrata stabilności państwa po śmierci Wratysława I • Władysław I i osłabienie zasady senioratu • Walka o tron po śmierci Władysława I • Zwycięstwo Sobiesława I w bitwie pod Chlumcem i jego znaczenie • Władysław II, drugi czeski król • Czeski udział w walkach Fryderyka Barbarossy z Mediolanem • Zmiany cywilizacyjne w Czechach XII wieku: rozmach życia zakonnego, kontakty z Ziemią Świętą, kolonizacja wewnętrzna • Walki o tron po rezygnacji Władysława II • Powstanie Marchii Moraw • Uгода między Władysławem Henrykiem i Przemysłem Ottokarem kończy okres walk o tron	
Nadchodzi stulecie wielkich zmian	66
Przemysł I Ottokar wykorzystuje konflikty w Niemczech • Czechy królestwem • <i>Złota Bulla Sycylijska</i> • Zmiany cywilizacyjne za czasów Przemysła I Ottokara: zakładanie miast, formowanie się szlachty, przyspieszenie procesu kolonizacji • Osadnicy niemieccy • Rozwój górnictwa • Biskup praski Andrzej i jego walka o emancypację Kościoła • Rządy Wacława I: modernizacja kraju dalej trwa • Najazd mongolski • Opanowanie ziem austriackich	
Król żelazny i złoty	77
Założycielska pasja Przemysła II Ottokara • Zaangażowanie króla w Prusach i na Litwie • Ciąg dalszy sporu o dziedzictwo Babenbergów; bitwa pod Kressenbrun • Rozwód i nowy ślub króla • Konflikt ze szlachtą • Konflikt z Rudolfem Habsburgiem • Przegrana wojna 1276 roku • Bitwa na Morawskim Polu i śmierć Przemysła II Ottokara • „Złe lata”	
Powrót króla	85
Czeska szlachta w roli obrońcy państwa • Powrót królewicza Wacława do Czech • Wzlot i upadek Zawiszy z Falkensztejnu • Koronacja Wacława II • Wacław II i Polska • Fenomen Kutnej Hory i reforma monetarna • Ciekawe zainteresowania króla i próba założenia uniwersytetu • Fiasko polityki Wacława II na Węgrzech • Imponujące zwycięstwo nad królem Albrechtem i śmierć Wacława II • Krótkie rządy Wacława III	
Czasy Jana Luksemburczyka	93
Poszukiwanie króla po wymarciu Przemysłidów • Henryk Karyński i Rudolf Habsburg • Królem Jan Luksemburczyk	
• Problemy nowego króla w Czechach • Umowy z Domažlic • „Nikt nie załatwi swojej sprawy bez czeskiego króla” • Kontynuacja czeskiej ekspansji na Śląsku • Losy królewicza Karola • „Włoska signoria” Luksemburgów • Spotkanie w Meranie roku 1333 i powrót następcy tronu do Czech	
Ojciec ojczyzny	99
Królewicz wzmacnia władzę królewską • Założenie arcybiskupstwa w Pradze i budowa nowej katedry • Karol wybrany na króla Niemiec • Śmierć króla Jana w bitwie pod Crėcy • Śmierć Ludwika Bawarskiego • Karol królem czeskim i niemieckim • Założenie uniwersytetu i Nowego Miasta w Pradze • Karlštejn • Nowe księgi ziemskie • <i>Złota Bulla</i> dla Niemiec • <i>Maiestas Carolina</i> • Charakter polityki Karola IV; Praga jako centrum Rzeszy	
Koniec pięknych czasów	107
Koniec epoki Karola IV • Wielka schizma zachodnia • Śmierć Karola IV • Wacław IV: mocne i słabe strony nowego króla • Konflikt króla z arcybiskupem Janem z Jenzstejnu • Król otacza się mieszczanami i drobną szlachtą	
W stronę burzy	112
Tragiczny finał konfliktu króla z arcybiskupem: śmierć Jana z Pomuka • „Jednota pańska” i pierwsza niewola króla • Mord na Karlštejnie • Detronizacja Wacława IV w Niemczech • Nowa eskalacja konfliktów wewnętrznych, druga niewola króla • Brak bezpieczeństwa, klimat niepewności w społeczeństwie	
Jan Hus	117
Prekursorzy Husa • Pochodzenie i młodość przyszłego reformatora • Sytuacja na uniwersytecie praskim pod koniec XIV wieku • Wpływ Jana Wiclefa • Hus kaznodzieją w Kaplicy Betlejemskiej • Konflikt na uniwersytecie i jego rozwiązanie: dekret kutnohorski 1409 roku • Hus oskarżony przed papieżem • Hus na soborze w Konstancji • Śmierć Husa na stosie 6 lipca 1415 roku • Reakcja Czechów: powstanie ruchu husyckiego • Pielgrzymki na góry, wzrost egzaltacji religijnej • Wybuch rewolucji: pierwsza defenestracja praska i śmierć Wacława IV	
W imię kielicha	130
Husyci przejmują kontrolę nad Pragą • Cztery artykuły praskie • Założenie Táboru • Pierwsza krucjata przeciw husytom i jej porażka • Sejm w Čáslaviu • Fiasko drugiej krucjaty przeciw husytom • Konflikty między husytami po porażce drugiej krucjaty • Śmierć Žižki • Prokop Goły następcą Žižki • Husyci przenoszą walki na terytorium wroga • Kłęski krucjat pod	

Tachovem 1427 roku i pod Domažlicami 1431 roku • Husyci na soborze w Bazylei • Porażka radykałów pod Lipanami 1434 roku • Kompaktaty	
Husycki król.....	141
Krótkie panowanie Albrechta Habsburga • Władysław Pogrobowiec • Wschodnioczeski landfryd i Jerzy z Podiebradów • Jerzy z Podiebradów zarządcą ziemskim • Śmierć Władysława Pogrobowca i wybór Jerzego na króla • Konflikt króla Jerzego z papieżem • Wojna z Maciejem Korwinem • Śmierć Jerzego i sukcesja Jagiellonów	
Jagiellonowie w Czechach	144
Rządy Władysława II Jagiellończyka • Czechy „wracają do Europy”; gotyk władysławowski i początki renesansu • Rozruchy w Pradze 24 września 1483 roku • Pokój kutnohorski 1485 roku • Konflikt szlachty z miastami • Władysławowski porządek ziemski • Ugoda świętowaclawska • Ludwik Jagiellończyk • Katastrofa pod Mohaczem 1526 roku	
Pierwsi Habsburgowie	155
Umowy wiedeńskie z roku 1515 • Ferdynand I królem Czech i Węgier • Pojawienie się reformacji • Walki z Turkami: sułtan oblega Wiedeń i zajmuje Budę • Konflikt stanów czeskich z Ferdynandem w roku 1547 • Sobór trydencki: katolicyzm kontratakuje • Rządy Maksymiliana II, „Czeska konfesja”	
Praga magiczna	163
Rudolf II • Praga stolicą cesarstwa • Stronnictwo hiszpańskie • Niepowodzenia Rudolfa II i <i>List majestatyczny</i> • Kolejne niepowodzenia Rudolfa II i jego śmierć • Rządy Macieja Habsburga i sprawa sukcesji • Ferdynand Styryjski	
„Ohydna rebelia”	168
Spór o kościół w Broumowie i Hrobie • Zjazd stanów niekatolickich w Pradze w maju 1618 roku • Druga defenestracja praska: wybuch powstania • Rząd trzydziestu dyrektorów • Słabe strony powstania • Fryderyk z Palatynatu czeskim królem • Bitwa na Białej Górze i porażka powstania	
Po Białej Górze	174
Znaczenie klęski na Białej Górze • Ukaranie uczestników powstania • Konfiskaty i ich beneficjenci • Wojna toczy się dalej • Sukcesy Wallensteina • Odnowiony porządek ziemski • Wyznanie protestantów • Koniec pierwszego generalatu Wallensteina • Do wojny przystępuje Szwecja • Drugi generalat Wallensteina • Bitwa pod Lützen • Upadek Wallensteina i jego	

śmierć • Następstwa upadku Wallensteina • Kontrofensywa strony katolickiej i pokój praski w roku 1635 • Ostatnie lata wojny trzydziestoletniej • Obleżenie Pragi w roku 1648 • Pokój westfalski	
„Mroki”	185
Rekatolizacja, jej sukcesy i porażki • Epoka baroku • Jeszcze o charakterze zmian w wyniku Białej Góry • Napięcia społeczne po wojnie trzydziestoletniej • Wojny z Turkami • Zmiany gospodarcze: zakładanie manufaktur • Sankcja pragmatyczna i jej konsekwencje	
Pod berłem Marii Teresy	197
Wojna o sukcesję austriacką • Utrata Śląska i Ziemi Kłodzkiej • Wojna siedmioletnia • Zwycięstwa Austriaków pod Kolinem i Domašovem • Następstwa utraty Śląska	
Reformy Marii Teresy i Józefa II	201
Reforma szkolnictwa • Rewolucja cywilizacyjna: wprowadzenie obowiązku szkolnego • Problem poddaństwa osobistego • Powstanie chłopskie we wschodnich Czechach w roku 1775 • Zniesienie poddaństwa osobistego • Patent tolerancyjny • Kasata części klasztorów, konflikt Józefa II z papieżem i jego polityka wyznaniowa • Reforma podatkowa • Zmęczenie społeczeństwa reformami i rządy Leopolda II • Austria a wojny napoleońskie	
W wirach odrodzenia	209
Fenomen Odrodzenia narodowego • Sytuacja języka i narodu czeskiego w XVII i XVIII wieku • Josef Dobrovský i jego zasługi • Czeska kultura na przełomie XVIII i XIX wieku i znaczenie teatru • „Etap Dobrovskiego” i „etap Jungmanna” • Josef Jungmann • Bale i sentymentalne piosenki, czyli wojna o duszę narodu w czasach drobnomieszczańskiej idylli • <i>Rękopisy</i> • Znaczenie <i>Rękopisów</i> i ich autorstwo	
A jednak polityka	220
Polityczne aspekty Odrodzenia • Sympatie prorosyjskie • Reakcje na powstanie listopadowe w Polsce • Karel Hynek Mácha • Zmiany w społeczeństwie: industrializacja i migracja do miast • Pierwsze protesty robotnicze • František Palacký i Karel Havlíček Borovský • Repeal	
Rewolucyjne lata 1848–1849	226
Wybuch Wiosny Ludów w Europie i w Austrii • Zebranie w Łažni świętego Wacława • Komitet świętowaclawski • Sytuacja w państwie Habsburgów komplikuje się: wypadki na Węgrzech	

- Parlament Frankfurcki • Palacký pisze do Frankfurtu • Konflikty między narodami Austrii • Zjazd słowiański • Drogi Czechów i Niemców zaczynają się rozchodzić • Powstanie w Pradze • Zniesienie pańszczyzny • Konserwatyści kontratakują: Jelačić i Radecký • Październikowe powstanie w Wiedniu i jego upadek • Cesarzem Franciszek Józef I • Rozwiązanie parlamentu i konstytucja okrojowana • Porażka rewolucji na Węgrzech • Spisek majowy • Samotna walka Karla Havlíčka Borovského i jego zesłanie

Absolutyzm Bacha 236

- Powrót do absolutyzmu • Rozwój gospodarczy • Charakter reżimu Bacha • Zesłanie i śmierć Karla Havlíčka Borovského • Almanach Máj • Upadek systemu bachowskiego

Czechy w ramach Austrii 1860–1867 239

- W stronę demokracji: Patent lutowy • Czesi korzystają ze swobód obywatelskich • Sokół • Staroczesi i młodoczesi • Napięcie między Austrią i Prusami • Wojna prusko-austriacka w roku 1866 • Polityka austriacka po przegranej wojnie • Ugoda austro-węgierska • Konstytucja grudniowa i wprowadzenie dualizmu

Czeska reakcja na dualizm 245

- Rozczarowanie Czechów • „Obozy ludu” • Projekt *Artykułów fundamentalnych* i jego upadek • Okres pasywnej opozycji • „Polityka okruszków” • Czeskie sukcesy: podział uniwersytetu i politechniki, rozwój nauki, sztuki i przemysłu • Ruch robotniczy i powstanie partii socjaldemokratycznej • Walka o *Rękopisy*

Przed Wielką Wojną 252

- Pozycja Czechów w ramach Austro-Węgier przed I wojną światową • Konflikt czesko-niemiecki • Punktaże • Rozporządzenia językowe Badeniego • Pakt morawski • Tomáš Garrigue Masaryk • Afera Hilsnera • Proces zagrzebski • Współpraca Czechów ze Słowakami i narodami południowosłowiańskimi.

Wielka Wojna 261

- Wybuch I wojny światowej • Stosunek Czechów do wojny • Represje wobec Czechów • Masaryk rozpoczyna walkę przeciw Austro-Węgrom • Sukcesy „akcji zagranicznej” • Legiony czechosłowackie • Śmierć Franciszka Józefa I • Polityka cesarza Karola I • Kryzys w zaopatrzeniu • Apel pisarzy czeskich z maja 1917 roku • Deklaracja z 6 stycznia 1918 roku • Agonia Austro-Węgier • Ogłoszenie niepodległości

Początki Pierwszej Republiki 271

- Rodzi się nowe państwo • Deklaracja Martinska • Opanowanie Słowacji • Opanowanie terenów niemieckich • Spór z Polską o Śląsk Cieszyński • Przyłączenie Rusi Podkarpackiej • Problemy związane z nowymi granicami

Burzliwe lata 1918–1920 278

- Rewolucyjne Zgromadzenie Narodowe • Detronizacja Habsburgów • Śmierć Štefánika • Rząd koalicji ogólnonarodowej • Trudne następstwa wojny • Nowa waluta: korona czechosłowacka • Reformy społeczne • Wybory samorządowe • Vlastimil Tusar premierem • Fala nastrojów rewolucyjnych i problem transportów do Polski • Rozruchy w grudniu 1920 roku • Założenie Komunistycznej Partii Czechosłowacji

Złote lata dwudzieste 284

- Stabilizacja Czechosłowacji • Sojusz z Francją i Małą Ententą • Osłabienie międzynarodowej pozycji państwa: Rapallo, Locarno • Aktywizm niemiecki • Rozdrobnienie sceny politycznej • Znaczenie „Zamku” • Skomplikowana struktura narodowościowa państwa • Przykłady nacjonalizmu czeskiego • Spory czesko-słowackie i czechosłowackizm • Pozytywne strony współżycia czesko-słowackiego

Lata przełomu 293

- Rozwój kultury czeskiej w czasie Pierwszej Republiki • Afera Tuki • Bolszewizacja Komunistycznej Partii Czechosłowacji • Wielki kryzys • Radykalizacja ludności: Niemcy • Sudetendeutsche Partei i Konrad Henlein • Wyborcze zwycięstwo SdP 1935 roku • Układ sojuszniczy ze Związkiem Radzieckim i Francją • Czechosłowacja polem walki z nazizmem: przypadki Teodora Lessinga i Rudolfa Formisa

Walka o przeżycie 301

- Dymisja prezydenta Masaryka • Wybory nowego prezydenta: blok grudniowy i jego porażka • Prezydentura Beneša: przygotowania do wojny • Kryzys w Partii Sudetoniemieckiej i nieudany kompromis czesko-niemiecki • Anszlus Austrii • Program karłowarski • Mobilizacja majowa • Misja Runcimana • Czwarty plan • Próba powstania Niemców sudeckich • Spotkanie w Berchtesgaden • Ultimatum z 19 września 1938 roku • Przyjęcie ultimatum i upadek rządu Hodży • Współpraca Hitlera z Polską i Węgrami • Spotkanie w Godesbergu • Mobilizacja wrześniowa • Konferencja w Monachium • Kapitulacja

Druga Republika	317
Kampania Hitlera przeciw Czechosłowacji się nie kończy • Zmiana klimatu politycznego w państwie • Ograniczenie liczby partii politycznych • Rząd Rudolfa Berana • Autonomia dla Słowacji • Prezydentem Emil Hácha • Powstanie Republiki Słowackiej • Okupacja reszty Czechosłowacji	
Pod protektorem Hitlera	323
Utworzenie Protektoratu Czech i Moraw • Wspólnota Narodów • Ruch oporu • Emigracja niepodległościowa • Demonstracje w Pradze jesienią 1939 roku i odwet nazistów • Centralne Dowództwo Krajowego Ruchu Oporu • Czeski i słowacki udział w walkach na Zachodzie • Rozwój ruchu oporu i zastąpienie protektora von Neuratha przez Reinharda Heydricha • „Sukcesy” Heydricha • Zamach na Heydricha • Heydrichiada • Współpraca czechosłowacko-radziecka • Sytuacja na Słowacji • Słowackie Powstanie Narodowe • Operacja karpacko-dukiewska • Czeski ruch oporu w defensywie	
Koniec wojny	339
Odnowienie państwa na terenach wyzwolonych • Utrata Rusi Podkarpackiej • Idea wygnania Niemców i Węgrów • Nowy system polityczny • Program koszycki • Skład nowego rządu • Sytuacja w protektoracie pod koniec wojny • Powstanie w protektoracie • Walki w Pradze • Wyzwolenie	
Dziwna demokracja	345
Cienie wyzwolenia: zemsta na Niemcach • Pozycja Słowacji • Dekrety retrybucyjne • Nacjonalizacja • Front Narodowy • Wysiedlenie Niemców • Wybory w maju 1946 roku • Komuniści dążą do przejęcia władzy • Stalin zakazuje Czechosłowacji przyjęcia Planu Marshalla • „Mały pucz” na Słowacji	
Praski pucz	353
Konflikt sił demokratycznych z komunistami w rządzie • Dymisja części ministrów • Walka o sposób rozwiązania kryzysu • Milicje Ludowe • „Komitety działania” w drodze po władzę • Bierność demokratów • Zwycięstwo komunistów	
W mrokach stalinizmu	356
Wybory w maju 1948 roku • Nowa konstytucja i dymisja prezydenta Beneša • Terror komunistów • Procesy polityczne: Milada Horáková, Heliodor Píka i inni • Rewolucja pożera swoje dzieci: Rudolf Slánský • Bilans terroru • Emigracja • Problemy gospodarcze	

W mrokach poststalinizmu	362
Reforma waluty w roku 1953 • Czechosłowacka wersja „odwilży” • Antonín Novotný pierwszą osobą w państwie • Konstytucja z roku 1960 • Sytuacja szarego człowieka poprawia się	
Dyskretny urok lat sześćdziesiątych	365
Względna liberalizacja reżimu w latach sześćdziesiątych • <i>Tchórze</i> Škvoreckiego • Nowa Fala i sukcesy czechosłowackiego kina • Frakcja reformatorska w KPCz • IV zjazd Związku Pisarzy Czechosłowackich w roku 1967 • Wydarzenia strahovskie • Alexander Dubček pierwszym sekretarzem KPCz	
Praska Wiosna	369
Rozpoczęcie reform • Rząd Oldřicha Černíka • Program działania • Zniesienie cenzury i aktywizacja społeczeństwa • Niepokój „bratnich partii” • <i>Dwa tysiące słów</i> • Rosnące napięcie na linii Praga–Moskwa • Inwazja Układu Warszawskiego	
Okupacja	373
Protesty przeciw okupacji i krach planów okupanta • Rozmowy w Moskwie i protokół moskiewski: kapitulacja ekipy Dubčeka • Degrengolada obozu reform • Federalizacja państwa • Samospalenia Jana Palacha i innych • Wydarzenia hokejowe • Gustáv Husák pierwszym sekretarzem • Demonstracje w sierpniu 1969 roku • Represje przeciw zwolennikom reform • Znaczenie wydarzeń z lat 1968–1969.	
Wnioski ponad wszystko	380
Wnioski z wydarzeń kryzysowych po XIII zjeździe KPCz • Życie na emigracji • Społeczność dysydentów • Karta 77 i reakcja reżimu na nią • Kryzys bloku wschodniego • Reformy Gorbaczowa w ZSRR	
Zmierzch i upadek dyktatury	385
Dylematy kierownictwa KPCz • Miloš Jakeš sekretarzem generalnym • Aktywizacja społeczeństwa • Lidové noviny • Demonstracje w Bratysławie i Pradze • Międzynarodowa izolacja kierownictwa KPCz • Tydzień Palacha • Petycja <i>Kilka zdań</i> • Demontaż komunizmu w Polsce i na Węgrzech • Pobicie uczestników manifestacji 17 listopada 1989 roku w Pradze • Strajk w teatrach i na uczelniach • Masowe demonstracje • Forum Obywatelskie i Społeczństwo Przeciwko Przemocy • Rząd Mariana Čálfy • Václav Havel prezydentem	
W nowej rzeczywistości	391
Zmiany w polityce i społeczeństwie • Pierwsze wolne wybory • Prywatyzacja • Problemy w stosunkach czesko-słowackich	

Spis treści

- Rozpad OF a VPN, formowanie nowych partii politycznych
- Wybory w czerwcu 1992 roku • Kryzys w stosunkach czesko-słowackich • Podział Czechosłowacji • Powstanie Republiki Czeskiej 1 stycznia 1993 roku

Spis wykorzystanej literatury	397
Pochodzenie zdjęć	401
Indeks osobowy	403